

## ОСНОВНИ КАПИТАЛ АД

Појам - 1) ЗПД - збир вредности улога свих а-ра 2) вредност имовине друштва умањена за дугове (нето имовина)

Употреба капитала у пословању

- успешно пословање – увећање за добит
- неуспешно послов. – умањење за губитак

Књиговодствени појам

- пасива и актива
- пасива = капитал (дуг акционарима) + дугови
- актива = средства + тражбине
- једнакост пасиве и активе у билансу
- капитализација
  - \* појам - однос капитала према дуговима АД
  - \* значај – показатељ економске поузданости друштва повериоцима (што је већи дуг, лошије стање АД)

Функције минималног капитала – 1) заштита поверилаца 2) одвраћање неозбиљних улагача

Врсте капитала

- 1) извор - оснивачки, почетни и основни
- 2) порекло - 1) акционарски (сопствени) - од а-ра и друштва 2) зајмовни - од зајмодаваца (враћа се)
- 3) начин изражавања – 1) номиниран (основни) – изражен у акцијама и 2) неноминиран (нпр. резерве, нераспоређена добит)
- 4) издавање акција - издати и неиздати (овлашћен)
  - овлашћен (одобрени) капитал – забуна у Срб.
  - \* основ – статут или одлука скупштине по статуту
  - \* надлежност – скупштина за одобрени капитал, а управа за одлуку о емисији (делегација надлежн.)
  - \* врста улога – само за: а) нове улоге и б) замењиве обвезнице одн. варанте
  - \* забране – а) издавања запосленима и управи и б) повећања из средстава друштва
  - \* обим – мање од 50% издатих обичних акција
  - \* рок – до 5 година; продужење - до 5 год.
- 5) унетост - уплаћен (стални и обртни) и неуплаћен; дивиденда и глас према уплаћеном капиталу

Начело неокрњености (целовитости) осн. капитал.

Одржавање - правила (мере)

- обавеза минималног капитала
  - \* пад испод минимума дужи од 6 месеци
  - \* надопуна, промена облика или ликвидација
- забрана улога у раду
- званична процена неновчаних улога ЈАД
- забрана смањења основног капитала
- дивиденда само из добити - не из основног капитала
- забрана емисионе цене акција испод номиналне и текуће тржишне цене
- забрана пребијања тражбине а-ра са дугом улога АД-у
- забрана да АД опрости или умањи а-ру цену издатих акција
- забрана да АД одложи уплату цене а-ру за издате акције
- забрана куповине сопствених акција
- забрана да АД да зајам купцу за стицање акција
- забрана узајамног учешћа између владајућег и подређеног АД
- забрана да АД гарантује дивиденду
- забрана да АД плаћа камату на акције (фиксна дивиденда)
- забрана да АД врати улог а-ру, осим: а) повлашћене (откупљиве) акције б) сопствене акције в) несагласним акционарима

Промена основног капитала

- врсте - повећање и смањење

- усклађивање једном годишње – 30 дана по усвајању обрачуна

### **Повећање основног капитала**

*Појам* – радња уношења нове вредности у постојећи основни капитал АД

*Начело* – допуштеност и пожељност

*Услови* – 1) цела уплата 2) цена 3) одлука о емисији 4) пречи упис 5) “праг” успеха

1) уплата

- забрана нове емисије док се не уплате улози из раније емисије у целости

- изузетак – 1) статусна промена и 2) емисија ради стицања неновчаног улога

- разлог забране – спречавање “фиктивног” (разводњеног) капитала

2) емисиона цена

- висина – не испод:

1) тржишне вредности, осим: а) постојећим а-рима до 10% (пречи упис) б) покровитељу јавне емисије (до 10%), ни

2) номиналне вредн.

- емисиона премија – цела се одмах плаћа

- трошење само за прописане сврхе – 1) повећање осн. кап. 2) покриће губитака и 3) откуп акција од несагласних акционара

3) одлука о емисији

- надлежност - скупштина (већина свих), односно управе за одобрени капитал

- прописана садржина – 1) износ повећања - број акција 2) начин повећања 3) емисиона цена 4) рок уписа 5) облик улога 6) праг успеха

- особености за неновчани улог

\* додатна садржина одлуке о емисији: 1) опис улога 2) процена 3) именовање купца 4) број акција купцу (као накнада за улог)

\* непрописна садржина одлуке за неновчани улог – уплата у новцу

\* одговорност улагача за мане ствари – као продавца

### **Повећање основног капитала**

4) право пречег уписа - дужност поштовања

- појам – право прече куповине; нове акције у друштву; сразмерно броју постојећих акција (нпр. 1 за сваке 3 акције)

- правни основ - закон, али диспозитивност

- укидање права

\* само у приватној емисији

\* одлуком о емисији - 3/4 присутних

- ималац

\* постојећи а-р

\* ималац замењиве обвезнице

\* ималац варанта

- остваривање

\* АД писмено обавештава а-ре о будућој емисији (као позив за скупштину)

\* рок пречег уписа – 30 дана по обавештењу

\* пропуштање рока – гашење права пречег уписа; слобода да 3. лица купе

- санкција повреде пречег уписа – право прекупа (ЗОО) и накнада штете

5) праг успеха

- издавалац сам поставља у одлуци

- у оснивању – по закону мин. 3.000.000 дин.

- исход – издавалац утврђује и извештава Комисију

- исход – а) успех – пренос акција купцима у ЦР-у б) неуспех – АД враћа улоге (ЗПД - 15 дана; ЗТК - 3 дана)

*Начини повећања*

1) новим улозима

2) условно повећање

3) из средстава друштва

4) статусном променом

*Технике повећања*

1) издавање нових акција – код свих начина

- нпр.  $100 + 50 = 150$  акција

2) повећање номиналне вредности - само у повећању из средстава друштва

- нпр.  $600 + 300 = 900$  дин.

*Повећања новим улозима*

Појам – сакупљање нових улога; повећање нето имовине друштва

Забрана – улагања потраживања у ЈАД (претварања тражбине у акције повериоца)

Поступак

- одлука АД о повећању - измена статута

- дозвола јавне емисије од Комисије одн. пријава нејавне емисије Комисији

- регистрација одлуке о емисији у АПР-у – 1) најкасније 6 месеци по доношењу 2) пропуштање рока – престанак одлуке („ништавост“)

- објава понуде у јавној емисији (проспект)

- упис (продаја акција)

\* уписница – образац; прописана садржина

\* најдуже 3 месеца

\* само преко банака у јавној емисији

- уплата (унос): једнократно и виšekратно

\* једнократно – обавеза у јавној емисији (рок 3 дана)

\* виšekратно (на рате) - минималан износ и рок:

1) нејавно АД -  $25\% + 5$  год. по регистрац. одлуке о повећању у АПР-у

2) јавно АД -  $25\% + 2$  год. (у приватној емисији)

- утврђивање исхода (праг) - потврда Комисије у јавној емисији

- издавање акција

\* пренос на рачуне улагача у Централном регистру

\* захтев АД ЦР-у – 5 дана по: а) јавна емисија – добијању потврде од Комисије б) нејавна емисија - истеку рока за упис и уплату

- регистрација повећања

\* констит. дејство уписа у АПР

\* пријава АПР-у – 8 дана по добијању одлуке о упису од Централног регистра

*Условно повећање*

Појам – емисија акција имаоцима замењивих обвезница и/ли вараната

Економска суштина

- повећање емисијом обвезница (тзв. зајмовни капитал)

- раздуживање – емисијом акција

“Условно” код обвезница - а) у ствари, нема повећања б) друштво се само раздужује обвезничарима (повериоцима) за ранији зајам (у емисији обвезница) в) један од начина улагања права (тражбина)

Случајеви (сврхе) условног повећања (само затворене емисије):

1) замена акција за обвезнице

2) продаја акција имаоцима вараната

3) додела акција запосленима и члановима управе (?)

Обим

1) опште ограничење (све сврхе) – до 50% основног капитала АД

2) посебно ограничење (за запослене и чланове управе) - до 3% постојећег основног капитала

Начин уписа – 1) замена обвезница - изјава о замени обвезница у писменој форми 2) остале сврхе – као код повећања новим улозима (нпр. ималац варанта плаћа цену)

Поступак – као емисија ради повећања новим улозима

*Повећање из средстава АД*

Појам – пренос резерви или нераспоређене добити из „споредног“ у основни капитал АД

Средства (извори) – резерве и нераспоређена добит, као део капитала

Економска суштина – радња прераспоређивања структуре капитала (нема повећања капитала)

Техника – емисија акција постојећим а-рима, (“бесплатне акције”) или повећање номин. вредн. акција, уместо исплате дивиденди

Имаоци права стицања:

\* постојећи акционари – сразмерно уплати

\* АД (е-нт) – за сопствене акције

Заштита ималаца замењивих обвезница – сразмерно повећање права на стицање акција

Дивиденда – а) стичалац има право на дивиденду за **целу текућу годину** б) може и право на дивиденду из добити **из претходне године**, ако није распоређена у часу доношења одлуке о повећању

Услови

- да АД нема губитка – прво покриће губитка, па повећање из остатка добити одн. резерви
- забрана повећања из резерви које нису намењене повећању
- утврђеност добити и/или резерви обрачуном за претходну годину
- позитивно мишљење ревизора за ЈАД
- рок – најкасније 6 месеци по усвајању финансијског извештаја (годишњег или полугодишњег)
- сразмера – према броју постојећих акција стичаоца (нпр. 1 нова на 5 старих)

Поблем права на део нове акције (нпр. 1 акција за 5, а има се 4 или 6):

- недељивост акције
- решење – заокруживање броја акција а-ру преко АД-а:

\* обавеза АД да купи или прода недељиви број акција

\* ОД одлучује о куповини (продаји)

\* укупан обим – до 1% основног капитала

Поступак – 1) одлука (прописана садржина) 2) додела акција 3) упис у ЦР 4) упис у АПР (конст. дејство)

#### **Смањење основног капитала**

Појам – радња изношења вредности из основног капитала

Разлози – 1) продаја дела имовине (нпр. фабрике) 2) пад тржишне вредности имовине испод основ. капит. 3) исплате имаоцима хартија (нпр. повлашћ. а-рима, обвезничарима) 4) поништај сопств. акција 5) губитак и др.

Начело – забрана смањења, осим под прописаним условима

Надлежност

- скупштина - 3/4 присутних
- ОД - само за поништај *сопствених* акција (ако га скупштина овласти)

Одлука о смањењу

а) писмена форма

б) прописана садржина – циљ, обим, начин (и позив повериоцима)

в) регистрација – 3 месеца по доношењу (најава)

Врсте смањења

1) редовно – уз заштиту поверилаца

2) поједностављено – без заштите поверилаца

Технике смањења

1) поништај акција – смањење броја акција

- нпр. за 10%:  $2000 - 200 = 1800$

- редослед смањења:

а) поништај сопствених акција, па

б) одузимање а-рима – уз обавезу исплате

2) смањење номиналне вредности свих акција

\* нпр. за 20%:  $1000 - 200 = 800$  дин.

Услови

- за одузимање акција од појединих акционара:

а) уређеност **статутом** пре уписа акција – принудно одузимање (без сагласности а-ра)

б) нема правила статута – неретроактивност одлуке о повлачењу акција

\* само уз **пристанак** акционара коме се одузима и ималаца терета на његовим акцијама (нпр. залога)

\* вољно одузимање

- за одузимање од свих а-ра – 1) није потребна сагласност а-ра 2) равноправност акционара – сразмерно одузимање од свих

#### Поступак

- 1) одлука о смањењу
- 2) регистрација одлуке у АПР-у (најава смањења)- најкасније 3 месеца по доношењу
- 3) заштита поверилаца
  - смисао заштите – спречавање изигравања поверилаца друштва исплатом акционарима
  - за тражбине настале до 30 дана по објави одлуке о смањењу (најаве)
- 4) упис смањења у Централни регистар: а) поједностављ. смањење - 5 дана по регистрацији одлуке б) редовно смањење – по окончању заштите поверилаца
- 5) регистрација смањења у АПР - констит. дејство
- 6) исплата а-рима – после 30 дана по упису смањења у АПР

#### Смањење капитала

##### Редовно смањење

Појам – увек, осим у случају поједностављеног смањења

Дужност заштите поверилаца АД

- обавештење поверилаца – а) Регистар објављује одлуку непрекидно 3 месеца б) АД лично обавештава – познатог повериоца са миним. 2.000.000 дин. тражбине

обезбеђење тражбина

а) захтев повериоца током објаве

б) АД не намири, ни обезбеди у року од 2 месеца по пријему захтева – тужба суду за обезбеђење

в) усвајање тужбе – ако смањење угрожава намирење тужиоца

#### 22 Смањење капитала

Редовно смањење - наставак

искључење обезбеђења (случајеви):

- 1) 1. и 2. стечајни ред: 1) мин. плате – 1 год. и допринос ПИО – 2 год.; 2) јавни приходи – 3 месеца
- 2) обезбеђени поверилац
- 3) поверилац тражбине настале 30 дана по објави најаве
  - исплата акционарима – тек по истеку 30 дана по упису смањења у регистар
  - одговорност за повреду заштите – чланови ОД (НО) солидарно повериоцима

#### Поједностављено смањење

Врсте – А) основни случајеви и Б) ради заштите поверилаца

А) основни случајеви – смањење бруто имовине, али не и основног капитала (нето имовине)

1) поништај сопствених акција (услови):

- а) потпуна уплата
- б) да их је АД бесплатно стекло (нпр. поклоном, наслеђем)

2) откуп акција од а-ра (услови):

- потпуна уплата
- исплата само из резерви
- поштовање ограничења плаћања – не испод основног капитала АД увећаног за резерве ненамењене исплатама акционарима

3) замена за друге акције:

- а) акције друге номиналне вредности
- в) квотних акција за номиналне акције

Б) ради заштите поверилаца – без исплате акционарима

Разлози

1) губитак у пословању – покриће губитка

2) стварање или повећање резерви

\* обрнуто од повећања капитала из средстава АД

а) претварање дела основног капитала у резерве

б) сврха – заштита од могућег будућег губитка

г) услов – ако нема резерви и добити

д) обим – до 10%

**ђ)** разлог – трошење резерви без одлуке скупштине; одлучује ОД/НО (брже одлучивање)

*Доња граница смањења*

- прописани минимум основног капитала
- може и испод минимума, уз истовремено повећање најмање у висини минимума

*Истовремено смањење и повећање*

- допуштеност

- услови:

- \* истовременост смањења и повећања
  - + нпр. поништај сопствених акција и повећање номиналне вредности преосталих акција
  - + пример – 10.000 издатих акција номин. вредн. 100 дин.; повучено 1.000 сопств. акц.; остало 9.000 акц. по 1.111 дин. ном. вредн.
- \* различити основи смањења и повећања – нпр. покриће губитка и нови улози
- \* сходна примена општих правила о смањењу и повећању

**Стицање сопствених акција**

*Појам*

- радња (правни посао) којом АД стиче акције од својих а-ра (деривативно стицање)
- посао супротан од емисије акција
- мотиви – одржавање ликвидне тровине (нпр. Тигар), заштита од преузимања...

*Економска суштина*

- исплата а-рима цене акција – у ствари, враћање улога (забрањено)
- могућа последица – смањење капитала
- ризик – изигравање поверилаца друштва

*Забрана у емисији – оригиналног стицања*

- АД не сме да купује акције од себе

- изигравање забране

- \* АД стиче акције у емисији путем 3. лица, као комисионара (забрањено)
- \* санкција изигравања - стицање се не признаје АД-у, тј. комисионар стиче “за свој рачун”

- санкција за управу због повреде забрана

- \* оснивачи и чланови управе АД одговорни за уношење улога уместо АД одн. комисионара

- \* ослобођење од санкције – доказ да члан управе није знао или није могао знати за повреду

забране (савесност)

*Узајамно учешће*

- појам

- забрана ћерки да купује акције од акционара мајке

- санкције:

- \* ако купи **после** успостављања контроле

- **сопствене** акције мајке (нема пр. гласа, ни дивиденде)

- \* ако купи **пре** успостављања контроле

- ћеркине акције нису сопствене акције мајке, али:

**1) губитак права гласа** за ћерку у мајци после успостављања контроле, али има дивиденду

**2) акције ћерке у мајци се додају на основни капитал** мајке – мајци се смањује могућност стицања сопствених акција (нето имовина не сме испод основног капитала)

*Допуштеност стицања сопствених акција*

Врсте – **1)** редовно стицање и **2)** олакшано стицање

*Редовно стицање – строжи услови*

Услови допуштености:

- да се стичу од акционара (не од самог себе)

- одлука о стицању

- потпуна отплата акција

- ограничење плаћања – вредност нето имовине друштва не испод основног капитала

- ограничење обима стицања:

- \* у ЈАД – 10% основног капитала

- \* у нејавном АД – до 20%

- рок стицања – из одлуке, али не дуже од 2 год.

Одлука о стицању

- надлежност

1) скупштина – управа АД извршава одлуку

2) ОД (НО) само:

а) у ЈАД ради **спречавања штете** – нпр.:

- спречавање пада цене акција (пример “Тигра”)

- одбрана од непријатељског преузимања АД

б) ради **расподеле запосленима** и за награде члановима управе (сукоб интереса!)

- ограничење – до 5% основ. капитала

Садржина одлуке – прописана (нпр. цена, број акција, рок стицања, отуђење...)

*Олакшано стицање*

Појам – без услова потпуне уплате и ограничења обима стицања

Случајеви

1) откуп од **несагласних** акционара

2) **бесплатно** стицање – нпр. поклон, наслеђе

3) статусна **промена** – посебан режим

4) **судска одлука** – нпр. извршење на акцијама акционара

5) **смањење** капитала – посебан режим

*Поступак стицања*

- одлука о стицању

- ОД упућује **понуду** за откуп **свим** акционарима - као сазивање скупштине

- рок за прихват – не краћи од 15 дана од слања понуде

- исплата прихватиоцима

- вишак – умањење свима сразмерно мањку

Занемаривање поступка у два случаја (убрзани поступак):

1) у ЈАД ради спречавања штете (хитност)

2) олакшано стицање, осим у смањењу капитала

*Положај сопствених акција*

- не улазе у кворум

- не дају право гласа

- не дају право на дивиденду

- не дају право на друга плаћања акционарима

- дају право АД-у на **нове акције** у повећању капитала **из средстава** друштва

*Отуђење* – сопствене акције су привремене

- дужност отуђења или поништаја

- рокови:

1) непрописно стицање – 1 год.

2) прописно стицање – 3 случаја:

а) 1 год. за **спречавање штете** ЈАД-у (по правилима тржишта капитала)

б) 1 год. ради **расподеле** запосленима и управи

в) 3. год. – за **смањење на 10%** кад је стечено **више** од 10% (нпр. поклоном, статусном променом)

Поступак – тзв. ре-емисија

- управа доноси одлуку о отуђењу (без скупштине)

- поштовање прече куповине постојећих акционара (као у емисији)

- цена – као у емисији

Санкција неотуђивања о року – управа поништава акције и, по потреби, смањује капитал

*Извештавање скупштине*

- о стицању и отуђењу сопствених акција током године (разлози, број, цена, учешће АД-а у капиталу...)

- у годишњем финансијском извештају

*Сопствене замењиве обвезнице (варанти)*

- по правилима за акције

- али:

1) дужност поништаја сопствених обвезница (нема отуђења)

2) откуп сопств. обвезница смањује условно повећани капитал (регистрац.)

*Узимање акција у залог*

- забрана АД-у да узима у залог акције од свог а-ра

*Плодоуживање* - а-ру право гласа и ликвид. вишак, а уживаоцу дивиденда

*Зајам уместо улагања*

- акционари (зајмодавци) се намирују после стечајних поверилаца